

TRIBUNA POPORULUI

ADMINISTRAȚIA

Arad, Desk Ferencz-utona nr. 20

INSERȚIUNILE:

de un șir garționie: prima dată 14 bani; a doua oară 12 bani; a treia oară 8 b. de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 502

Borțiori nefrancați nu se primesc

REDAȚIA

Arad, Desk Ferencz-utona nr. 20.

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
pe un an . . . . . 20 cor.
pe 1/2 an . . . . . 10 "
pe 1/4 an . . . . . 5 "
pe o lună . . . . . 2 "

N-ril de Duminecă pe an 4 coroane.

Pentru România și străinătate pe an 40 franci.

Manuscrise nu se înapoiază.

Foamete în Bihor.

Pe masa parlamentului din Budapesta în ședința din 9 Februarie a. c. a fost depus un coșuleț, în care era ceva ce semăna a fi făină, deputatul Bartha Ferencz a zis că e făcută din coceni de cucuruz și un codru de mălai frământat din făină de aceasta.

Rând pe rând părinții patriei au luat în mână ciudatul delicatess, care avea însă un defect mare: era de un miros de mucegaț nesuferibil.

Ce rost avea a aduce lucrurile acestea în parlament?

Fost-a oare deputatul kossuthist Bartha Ferencz care le-a adus, unde-va în Asia ori prin întunericul Africei, descoperit-a oare vre'un popor pe unde a umblat, popor care trăește cu rădăcini și hrană de aceasta primitivă, și vine și cu acest »corp de delicti« în mână ca să protesteze în contra prestigiului de civilizațiune al acestui veac luminat?

Nu. Bartha Ferencz vine numai din Bihor un ținut care se află în aproape mijlocul țării Ungurești. Și a pus în ochii țării în splendidul palat al statului țării de pe țărmul Dunării, unica mănăstire cu care se hrănesc — ori mai bine zis flămânzesc, căci nici de aceasta n-au toți — peste 100,000 Români cetățeni devotați ai patriei.

Este mai mult decât grozavă icoana desvălită de Bartha Ferencz în parlamentul din Budapesta. Dar chiar numai pe jumătate de ar fi adevărată miseria de pe care în fine a căzut velul înăvior cu care s'acoperă în Ungaria stările adevărate în care se află populațiunea și averate, lucrul s'ar părea aproape de necrezut.

Dar veștile ce primim durere confirmă trista realitate: Bihorul e amenințat cu foamete.

Zeci și sute de familii flămânzesc, mănâncă odată pe zi, copiii goi și flămânzi plâng pe uliți pentru-că acasă n'au ce mânca. Bieții Români din Bihor cari au intrat în iarna aceasta grea cu hambarele goale, căci singurul lor isvor de venit poamele și în special nucile, fiind acolo păduri întregi de nuc, anul trecut au înghețat și nu s'au făcut, au rămas acum fără pâine. Ear afară de nucă alt isvor de venit în adevăr nici nu au.

Căci ce s'a întâmplat? În urma regularii urbariale ce s'a făcut acolo prin anul 80, oamenii aceștia neavând pe nimeni care să le apere interesele au fost în mod strigător la cer nedreptățiți. De unde știau ei de ce este vorba cum puteau ei bieții înțelege ce se petrecea? Așa s'a întâmplat apoi că cele două episcopate cari fie-care au câte 139,000 jug. catastrale care se estinde pe teritoriul a 84 de comune, aceste episcopate apărându-și propriile lor drepturi ori mai bine zis interese, au lucrat conștient și cu întreg aparat pe lângă comisiune, și așa s'a întâmplat că sătenii acestor comune au fost scoși din proprietățile lor și puțina pășune ce li-a rămas lor, li s'a împărțit pe locuri deloase ori mlăștinoase,

unde nu crește iarbă și vite nu se pot ține. Firește tot atunci s'a detras și dreptul pășunatului și a pădurii ear ei s'ermanit au înțeles numai atunci ce au perdit, când au ajuns în conflict cu legea pășunatului când aflându-i păzitorii cu vite prin păduri au tras la gloabe pe ei și le-a vândut la tobă pentru acestea mica moșioară.

Va să zică miseria aceasta durează de douăzeci de ani în Bihor. Ingrozitor! Mulțămită și recunoștință lui Bartha Ferencz ca scăpat poporul român din Bihor de pericolul iminent al peririi de foamete.

Bine, dar miseria aceasta îngrozitoare ne cere și nouă un răspuns, nouă societate românească, conducătorilor poporului român, pressei române. Avut-am cunoștință că 100,000 de Români cari trăesc între noi per de foamete neajutorați de nimenea și făcut-am ce ni'ar fi stat în puțintă să facem pentru mântuirea lor?

Unde a fost partidul, național comitetul, ori cineva în fine, căci ni s'a pare cu neputință ca poporul român să moară în tăcere și să nu se găsească nimenia să ia cel puțin cuvântul întru apărarea neamului nostru, care se stinge?

Rămânem noi surzi la vaetele copilașilor, vâstarele neamului nostru cari au mișcat până și inima lui Széll Kálmán din Budapesta care s'a îndurat a sista tobele executorilor săi în satele din Bihor și a trimis vre-o câte-va vagoane de grâu.

Gum vom întări idea națională în Bihor, când kossuthistilor le-am lăsat datoria ca să apere poporul român, să nu moară de foamete?

Zece zile sunt trecute de când Bartha Ferencz a făcut interpelarea aceasta în parlament. Citind-o tablou mai înduioșător abea vei fi mai gă-sind. Nu de Români din Bihor, ci de locuitorii din Camciatca de ar fi vorba și atunci ai rămânea afectat.

Ce credeți și a luat vre'un ziar român osteneală să discute chestiunea aceasta extrem de gravă și din punctul de vedere al rului existent în fața locului și din acel al politicii naționale române? Nici unul, cele mai multe nici n'au înregistrat-o mecar. Pe »Gazeta Transilvaniei« de »Crisa din Venezuela« o doare capul despre care scrie prim articol, ear Tribuna îmblățește acuma mereu pe procesele ei.

N'au făcut dar Românii nimic pentru ușurarea miseriei din Bihor?

Ba da, Ne spune Bartha Ferencz ce au făcut Românii respective episcopatul român gr.-cat. din Oradea-mare, și spusele lui atestăm noi, sunt adevărate:

„Despre domeniul episcopatului romano-cat. nu vorbesc nimic pentru-că m'am convins că directoratul domeniului este drept și human și nu asmuță pe săteni unul în contra altuia la licitații. Dar episcopatul român gr. cat. este condus cu totul de alte vederi. Reține adecă 4—5 pășunate mai mari de pe hotarul a 15—20 comune, apoi esarendează primăvara restul. 50—60 comune se adună apoi în Beiuș, în curtea reședinței episcopicești și licitează unii peste alții. Fiind însă scoase 4—5 pășunate cari ar ajunge la 15—20 comune dela esarândare, sătenii acestor 15—20 comune dau navală asupra celorlalte pășunate, urca prețurile între sine, a treia comună lici-

tează peste a patra, și așa se întâmplă că pășunile pentru cari mai înainte plăteau 30 fl. astăzi se esarêndează cu 500 fl. 1000 și chiar 2000 florenți“.

Ce zice la aceasta »Tribuna« și »Gazeta«? Cine le-au vreb-odată ridicându-și cuvântul și făcând ordina în diecesă coreligionarilor lor gr.-cat. din Oradia-mare, măcar că e vorba nu de mai puțin decât de o jupuire neomenoasă în contra căreia kossuthistii trebuie să apere poporațiunea satelor române?

N'au nimic de zis?

Atunci păcat de cerneala de tipar și de coalele de hârtie câte sustrag zilnic în acest secol materialist dela o destinație mai firească.

Sever Bocu.

Cercuri electorale vacante.

Doouă cercuri electorale, amândoaouă aproape curat românești sunt în vacanță. Unul este cel al Ceichei altul al Făgetului.

După-cum suntem informați, în cercul Făgetului doi candidați, amândoi pe basă liberală, luptă pentru mandat, unul cu numele Iuhos István șovinist arogant, bine cunoscut sătenilor nostru din comunele Brestovaț, Cuvești pe ze unde își are oficiile și Dr. Nemess Zsiga advocat în Arad, acesta și în virtutea meritului de a fi căzut odată în acest cerc. Grosul alegătorilor — scrie corespondentul nostru — să grupează pe lângă Nemess, care de altfel e om de treabă și e de sperat că alegându-se, va servi cel puțin interesele mărunt ale cercului.

În cercul Ceichei șanse de reușită are candidatul guvernului proto-notarul Ioan Papp în contra căruia luptă advocatul Dr. Dési Géza cu program kossuthist.

Tulburările din Macedonia. O depeșă din Sofia anunță că poliția de acolo a arestat pe capul comisunii macedonene, între alții și pe colonelul Zoncev.

Paul Gavrilete.

Azi veteran — oare-când apostol al deșteptării noastre naționale, din generațiunea, care avea idealuri mari, dorințe sfinte, care credea numai în neamul și biserica lui.

Ei cum? și nu-l cunoașteți?

Să nu vă mirați; acest vrednic al națiunii sale n'a luptat cu gura, n'a mers după cei cu fanfare, ci numai de inima lui a ascultat. În lumea gă lăgiilor pământești trăia afară de sfera celor chibzuți în ale meritelor de afaceri roditoare, trăia ca și o stea fixă departe de toate certele pentru pâine și mărire proprie și respândia lumină, iubire creștinească celor din jurul lui. În cercul său modest de activitate aprins'a focul sfânt, la care s'au încălzit toți cei cu iubirea de neam.

Din slujba de 40 ani pentru biserică și neamul său alesu-s'a cu o pensiuie modestă și cu un palton verziu la bătrânețe. Nu are cunoștință de economie modernă națională, care deja în tinerețe aduce acelor suflete goale aur, smirna și tămâie, cari n'au folosit de fel neamului lor.

Am putea zice, că e un anachronism viu azi între noi.

Și ce credeți, e dînsul neindestulat cu soartea, se simte doară nefericit în viața sa modestă? Departe e de dînsul un gând de acesta

Tare în credința lui și în iubirea de neam, el cumpănește soartea lui după a națiunii sale. Cu dînsa se bucură, cu dînsa să tânguește. Mărirea neamului este mândria lui, asuprirea bisericii sau națiunii lui este durerea lui și cea mai multă ambițiune a lui este să lucre, să facă, să știe că i-a succes cea ce a făcut pentru încercatul său neam.

Pe alții păcatele îi aduc pe suprafață, pe dînsul puritanismul său.

Am trecut zilele trecute prin o luptă de mari ispite și de mari virtuți.

Mulți bărbați să zice că au fost ispițiți. Fiecare după calitatea lui era pus la ademenire. Onoruri, legături și tot felul de revanșe se puneau în perspectivă! Și nu s'a dat nici unul! Fii ai Termopilei nu sunteți singuri, și mai sunt încă Fabricii între români!

Mai sunt, da, mai sunt Fabricii între noi. Unul dintre acești Fabricii e învățătorul Paul Gavrilete din Beliu.

Și deși nu ne mirăm tare, că lui Pirhus nu i-a succes să câștige pe consuli români, căci nu erau numai români bunți ci erau totodată și bogăți. Când însă Mamonul să apropie de omul cel sărac, când ispititul de dînsul nici cum nu să dă, deși credem încă în onestitatea omenească, în zilele de azi, când cumpărarea sufletelor se practică fără nici o pudoare, ear slăvita omenime așa zicând face tîrg din onoarea și cuvântul ei, trebuie să te surprindă cazul, când auzi, că uită, mai este încă om curat la suflet, tare în credință și neschimbat în hotărîrea lui.

Uitată săș fie campania trecută din eparchia noastră! Nu voim să ne mai ocupăm de destrălirile trecute. Incete odată ura și pisma dintre noi!

Nu ne putem însă lua adio dela acele zile grele, fără ca să nu amintim tăria de caracter a veteranului bărbat Paul Gavrilete.

Între cei ispițiți ni-s'a spus, că a fost și acest om de merite, dar s'erman. Sume mari i-s'au îmbiat și dînsul indignat și revoltat a respins atentatul contra conștiinței sale.

Încărcat de ani, cu griile zilei în cap trăind din puțin și să nu cază jertfa încercării Mamonului totdeauna a fost cea mai puternică dovadă de caracter, de inimă curată. A fost, este și va fi în veci virtutea cea mai frumoasă.

O astfel de virtute a săvîrșit Paul Gavrilete învățătorul din Beliu.

Mândru de numele și fapta lui cu respect pronunț al său nume și de mi va trece unde-va pe dinaintea amț să mă închin lui, am să-l arat cu suflete falcine oamenilor: Priviți! din departare sosește un veteran al învățătorilor români, ferit din cale, priviți la dînsul cu respect și mândrie și jos cu pâlăria înaintea lui!

I. G.

Biruința partidului Mangra.

„Fuggetlenség” din loc surse de spre alegere următoarele:

Sinodul a ales azi de episcop al diecesei gr.-orientale a Aradului pe protosinodul Ioan I. Papp. Așa dar candidatul Mangriștilor a învins, și încă atât de strălucit, încât căderea de acum alui Augustin Hamsea eschide posibilitatea de a-și mai încerca norocul față de contrarii săi, dacă s'ar și da o atare ocaziune pe viitor. Infrângerea de acum a dinsului, care e cea mai gravă între cele de până aci, a produs în dinsul hotărârea: să se strămute de pe teritoriul diecesei Aradului, trăgându-se lângă puternicul său patron Ioan Meșianu, mitropolitul din Sibiu. Igumenia mănăstirei Hodoș-Bodogului, după cele petrecute, natural, o va dobândi oare-care adict potrivit al noului episcop.

Resultatul alegerii de azi e zdrobitoare nu numai pentru Hamsea ci slabește, desface ori probabil îl nimecește cu doșebire și partidul care propovăduiește ideile de pretenie maghiară, dar fiind-că și Mangriștilor cântă cum pe liră națională (nemzeti) biruitorii le-au cules nu numai voturile, ci și pânea politică. Inregistrăm bucuria, că totuși tabăra lui Hamsea e, unde am recunoscut vr'o câți-va prieteni sinceri, însuși-țiți ai nisuițelor maghiare naționale. Dar și cuvintele de azi ale noului episcop, vorbirea unui corifeu de al acestuia alui Nicolae Oncu, cum și recente declarații ale lui Vasilie Mangra date în publicitate, încă ne măgulesc că biruitorii se apropie de noi și rupend cu politica națională demodată, doresc să trăiască cu noi în prietenie.

Cel puțin astfel au făgăduit-o azi cei mai inițiați, cari din timpul de azi țes vël peste trecut și cu aceasta incheia perioada veche și depun în magazin invecchitele principii. Un puternic motor al acestei deciziuni a lor e că voesc să-și asigure rol și în viața politică, și spre aceasta alta modalitate mai folositoare nu au decât aceea, pe care și-o aleg la începutul noului guvernării. Ori și cine, care se interesează de mișcările scopurile, luptele și de rezultatele naționaliste, o știe bine că în palatele diecesei gr.-orientale trăiesc nu numai pentru evlavie, ci și pentru politică, și adevă pe bună cale mai ales pentru aceasta decât pentru spăsenia sufletească. Dacă așa e, lângă ce nu încapă îndoială, apoi mai ales aula aradară e care cade în linia valurilor nisuițelor naționaliste, ceea-ce iarăși e ceva natural, aceasta fiind stățiunea cea mai importantă a acelei țărțe, construite

din fantasil, pe care chastă tresăriții aventuriei politice, agitatorii cu calcul și nepunctincioșii visători o numesc România-Mare.

Din toate aceste rezultă, că pantru noi nu poate fi indiferent la nici un caz: ce fel de idei preocupă și agită românimea din părțile noastre. Dacă și nu am ținut de trebuință până scum să aruncăm foc asupra cetăților lor clădite în aer și să gonim halucinații, totuși a trebuit să gijim de acel inventioșii, cari cu aparate infernale politice se plimbau priure noi. Fără îndoială, crează o situație mai prudentă, mai ducătoare la scop și în tot cazul mai plăcută decât până acum aceia, cari cu simpatie se apropie de noi, sau cel puțin o arată pe aceasta. În sfișit politica nu e roman de cavalere de teatru unde sentimentele inimelor se presintă publicului în colorile . . . ci mai ales e știința serioasă a filosofiei vieții, ca omul să vorbească despre aceea, despre ce nu vorbește. Așa dar nu e de o importanță tocmal decisivă cumpénirea, că frații nostri români, ce e vorbă de aceea, că în largul câmpului lucră oare cu noi, sau contra noastră?

Cu cuvinte prietenești ne-au cercetat, fără nici o silă din afară ori vicleșug (căci doar maghiarimea și de altfel nu a putut eesercia vr'o influință în alegerea de episcop). Astfel vorbește și Mangra, care se arată neclătinat în în întoarcerea sa și afirmă, că nici prigonirea guvernului și nici intențunea de a infiera a sentinței dela Timișoara nu-l abate dela ținuta sa paclnică și patriotică. De sine urmează, că nici Ioan I. Papp nu-și poate alcătui un alt program decât acela, pe care 'i-l dă în gură corifeul și partidul său. Despre aceasta s'au putut convinge aceia cari i-au auzit salutul, clădit pe întreitul principiu al păcii, al prieteniei și al iubirii de oameni, într'un isteț și plăcut fel, stărnind o favorabilă dispoziție și în publicul maghiar.

Partidul-Mangra vrea ca aceea parte de principii, ce are să le facă cunoscute publicității, le va pune în rostul noului episcop, cu ocaziunea intronisării acestuia. Aceasta e sigur, că din partea ungarimei așa e a se face socoteala cu Mangriștilor, ca și cu elementul dirigător al românimei. Încercarea de azi a puterilor a dovedit, că sunt aceea. Hamsea a căzut de asta-dată a treia-ooră luptând contra lor, și în timp ce față de Iosif Goldiș a rămas pe jos numai cu un vot, față de Mangra în vară cu — patru, pe atunci azi deja cu șase-spre-zece voturi l-a sjuns infrângere, deși numărul membrilor sinodului electoral nici a scăzut, nici a crescut. Drept mărturie seivesc și aceste cifre că Mangriștilor sunt

azi și mai mult stăpânitorii situației decât adine-orii. și dacă în spre noi îl răpește acum întorsătura urmată în politica națională românească, neîncrederea din trecut o adăugim cu o mică speranță de bine.

Îndată ce Vasilie Mangra — ceea-ce a pus-o în prospect — va fi deputat și își duce cu sine câți-va oameni buni pe terenul luptelor parlamentare (dacă s'ar sufla energetic, pot câștiga 20—25 cercuri în părțile din jos și în Ardeal), se va elucida acuzii ce planuri t inuite și simțiri invăpăiate se vor desface acolo, unde idealele naționale se întimpină cu dorințele naționalităților. D'abia atunci vom putea prețui în realitatea sa inclinarea în spre noi a noilor nostri prieteni și vom afla de și-a avut prima cuvântare de păstor a noului episcop și o încheiere nerostită, ori nu?

Ce se petrece în Balcani.

Ce are să se întâmple? — În Bulgaria. — O nouă ciocnire. — Inarmările Turciei. — Ajutoarele rusești. — Ce fac grecii? — Ce fac serbii?

Ce are să se întâmple?

Ce are să se întâmple, când ghița la primăvară se va topi, când munții cu zapadă din Macedonia vor înverz?

Vor fi numai luarmări, ori vârsări de sânge, răsccoală ori pace, hârțueli cu bandele, ori răsccoală generală?

Nimeni nu știe, nimeni nu poate răspunde, și totuși această întrebare preocupă discuțiunile tuturor cercurilor politice din Europa.

În Bulgaria

O mișcare ostilă răscoelei începe a se forma în Bulgaria. Mai mulți profesori universitari din Sofia, de origina macedoneană, au încercat se împace diferitele organizațiuni macedonene, însă fără succes. Foata macedoneană Pravo (Dreptul), care din nou a început să apară, aiaa în termeni violenți comitetul macedonean Mihailow ki-Tzoncef.

Partidul stambulist predică în organul lor Nevo Vîk (Noul secol) o apropiere de Bulgaria cu avântgără tendințelor rusești, elementul bulgar nu poate conta nici pe favoarea Sultanului, nici pe sprijinul Europei.

„Vossische Zeitung” află din Sofia că cercurile ostierilor bulgari se arată foarte ră boinic. Guvernul bulgar, neprimind răspunsul la circulara ce a trimis Paterilor, a ordonat imediat mobilizarea a două diviziuni, temându-se de conflicte la frontieră și fiind Bulgaria Meridională apă ată de puține forțări.

O nouă ciocnire

Curierul insurgenților a adua la Kusten de o scrisoare dela Carabberoff Trupa lui a avut a doua ciocnire cu armata tur-

cească și bașbozucii între satele Similiari și Novo Belo (Struma). Din partea turcilor a fost omorât 27 inși, 14 răniți și 1 prisionier.

S'au luat sistem Mauser și o mulțime de gloanțe. Din trupă numai 3 țărani și niși ușur.

Inarmările Turciei

Doa regimente de cavalerie, din corpul III de armată, vor fi prevăzute cu mici de Anadolie, pentru a putea servi în regiunile muntoase dela frontiers.

Circula șgomotul ca o nouă diviziune de nizami va fi formată la Petridici, între orașul Serres și frontiera bulgară.

Niste generali turci au spus corespondentului de aici al ziarului „Zeit” că Turcia a luat toate dispozițiunile pentru ori-ce complicațiune și că inarmările continuă.

Consiliul de războiu ține ședință permanentă la Ylizz Kiosk (palatul sultanului).

Ajutoarele rusești

„Morning Leader” aduce știri că comitetele bulgare-macedonene a adresat ofțierilor macedoneni carti se află în armata bulgară, invitarea d'a demisiona pentru a lua comanda bandelor revoluționare.

Acțiași ziar spune că mari cantități de arme și munțiuni s'au trimis în Bulgaria dela Olesa și din alte porturi ale mării Nigre. Sa zice că acesta e un dar spontan al guvernului rusec către Bulgaria.

Ce fac Grecii?

Din Viena vine știrea că Deyaroff a oferit Turciei să armeză banda grecă pentru a combate bandele bulgare în Macedonia. Turcia a refuzat obșezând că armata sa li este suficientă.

În tot cazul Turcia a gșeit un alieat în Grecia.

„Allgemeine Zeitung”, care de obicei e bine informat, confirmă știrea și publică următoarele știri de șensatie:

Grecia poate să renunțe pentru un moment la anexarea insulei Crete, pentru a vedea menținându-se staus quo în Macedonia, temându-se de o contraovitură în Macedonia și eventual, ar trebui să renunțe la aspirațiile sale în Macedonia dacă s'ar schimba status quo.

Ce fac Serbii?

În Serbia opiniunea publică este deosebit de menea contra planurilor bulgarilor. Serbii s'ar sta la îndoială să se arunce contra lui Șarar pentru a-și lua revanșa.

În Bulgaria se știe aceasta atât de bine încât mari forțe militare bulgare sunt gramădite la hotarul Serbiei, fiind temut că nu cum va Serbia să ocupe Vidinul.

Presă maghiară despre alegerea din Arad.

„Budapesti Hirlap” (dela 15) scrie sub titlul Alegerea episcopului din Arad următoarele:

În sinodul alegerii de episcop dela Arad a învins partidul Mangra, întrecând obținend Ignatie Papp 36 voturi, a

Episoade dela alegere.

— 14/II.

Nu ne ocupăm aci de cauze, dar fapt e, că îndeplinirea scaunului episcopesc din Arad a devenit o costiuene putem zice regnicolară. Că pentru noi Români și nu vorbim numai de cel din diecesa noastră dar în general, a fost cestiune de mare importanță este de înțeles, dar interesul regnicolar cum l'am numit ce s'a manifestat în opinia publică a țării atunci când lumea politică este agitată cum poate de mult n'a mai fost, este totuși caracteristic. Proiectele militare, obstrucția, disolvarea parlamentului, veștile alarmante din Balcani, un moment toate au trebuit să cedeze locul întâi în presa confrăților nostri maghiari: alegerii de episcop din Arad.

Între astfel de impregiurări nu ne vom mira de escesul de zel a presei maghiare localecare, a jertfit coloane întregi alegerii de alaltă eri, și azi când au trecut deja trei zile dela alegere încă tot discută comentază și apreciază rezultatul alegerii. În ziua alegerii toate au scos ediții separate, un ziar de ex. a scos două ediții în aceeași zi.

De altfel orașul întreg săptămăna întregă de costiuene aceasta a fost agitat. Pe stradă, în localele publice ori unde te întorceai, nu era despre altceva vorbă decât despre „oláh püspök”. Marți și Mercurii pere-

grinașiu întreg s'a făcut la consistor pentru biletele de intrare în biserică, care deși cu s'au estradat peste 600 Mercurii pe la 2 ore deja erau toate trecute. Am fost de față când un frate de al nostru în Moise imbia pe un biet creștin 2 fl. ca să-i cumpere biletul.

Joi în ziua alegerii des de dimineață s'a postat un public credincios și a luat în posesie ușa și intrarea bisericii de unde nu era chip să-ți miște cineva. Să părea că încă de cu seara și-au ocupat locurile și acolo au durmit, ca nu cumva să-i prevină alții.

Dacă însă lumea curioasă a avut o săptămână temă predilectă fost-au însă și de acea, decât cari numai cei 20 de ploiași puteau fi mai amărțiți. Bieții funcționari dela oficial telegrafic și visătoare funcționare dela telefon. Nu-ți vorbă pe la 4 ore ne trecuse și noauă, celor din redacție de șagă, căci dacă ne-am putut încheide de public închezând ușile, apoi nu era chip de încheiat o singură frașă de șgomotul neîntrerupt al telefonului. Despre aceasta de altfel credem că s'au putut convinge chiar și cetitorii citind raportul nostru de eri. Nu știm numărul telegramelor expedate dar știm că telefonul și mai ales linia Budapesta a fost ziua întreagă confiscată de redacțiile ziarelor.

Resultatul a fost firește ca fugerul dat din gură în gură. Dup'ameaz erau deja

phae vitrinele prăvălilor, cafenelele cu amănunțele alegerii și băieții cu ziarele mișunau în toate părțile. Nu te putea-i ascunde nicăiri ca să răsuși un moment după agitația din biserică căci băiețandrul cu glasul strident te urmăria la tot pasul strigânduți în ureche „Papp János püspök”, ori „Mangra gyözelme” ori „A román püspök” etc., etc.

Nu va fi poate fără interes a reproduce vre-o câte-va din impresiile străine apărute în ziarele locale:

Scoatem din foia „Arad és Videk” următoarele:

„În presimțiri negre ni-s'a prezentat ziua aceasta. Presimțirile adevărat ni-ciodată nu prea merită încredere și mai ales la noi în Arad nu, dar' de asta-dată nu putea fi nici o îndoială. Și rezultatul de acum aproape un an s'a realizat, nu e vorbă persoana e alta, dar împrejurările sunt tot aceleași, numai natura a îmbrăcat vestimentul iernii.

Și poate curiozitatea femeilor a mai crescut. E ciudat lucru că privirile curioase ale femeilor să leagă de ceremoniile serioase ale vieții cu dorințe mai intensive. Atâtea femei frumoase cu fețele aprinse de o interesare încordată abia am mai văzut într'o grămadă.

Catedrala cu două turnuri de pe piața Thökö'yi s'a umplut formal de public în

șirul sărora deși nu partea cea mai scapă dar la tot cazul partea cea mai însoțită au format o femeile. Spiritul de paclăciudat de dezvoltat în lumea lor de înălțuri splendide dar tainice. Căți membri sinodali însuray, mai ales cei mai tineri au adus nevestele lor cu deșșii, cari sigur își vor fi dat bărbatilor păreri speciale înainte de alegere. Pentru că știu este, că bărbat și femeie fac dela început în materie de politică nu sunt niciodată de o părere...

Local destinat pentru public a umplut până la uul și gazetarii înșiși au ocupat locurile la masa verde. Băieții tanții ziarelor române au fost în număr mare și arău uimiteare neorientate privire la rezultatul alegerii. Neopiniunea aceasta — așa credem — a fost un rezultat favorabil. Ciorogar, diplomatul se plimba într'astea încoaci și încolo cu o privire deosebită supravăghia toată. Cu un suris cam sarcastic s'a apropiat de mine:

— Așa cred, vom lăvinga. — Cu aceste cuvinte a făcut aluziune la Hamsea, dar de sigur va vota cu Papp.

Între acestea să începe serviciul divin pontificat de mandatarul Roșca. E caracteristică de rasă a șermentului divin și a cântărilor religioase române. O resemnare tainică exprimă în aceste cântări cari par a te transpune într'o dimensiune transcendentală.

fat cu majoritate de 16 voturi asupra arhimandritului Hamsea. Mangra deci și-a pînă curvîntul. Dușmanul de mai înainte nu a devenit episcop; din contră în timp ce în rîndul trecut a căzut față de acesta numai cu patru voturi de astădată a rămas față de dînsul în minoritate cu șasesprezece voturi. Aceasta împrejurare e totodată și o dovadă eclatantă, că partidul al cărui candidat fusese Mangra, deia alegerea din Iunie nu s-a slăbit, ci din contră într-ata s-a întărit, încât azi rezolvă cu putere absolută afacerile dieceșii.

Din punctul de vedere al politicii de naționalități alegerea de azi de episcop nu a e nici o importanță mai deosebită. Alesul episcop, Ignatie Rapp, politicește n'a jucat nici un rol. A fost un bărbat serios, care a trăit pentru biserică și pentru învățămîntul confesional. Nu numai că vorbește perfect unguerește, dar ca locuitor stabil în Arad de aproape douăzeci și cinci de ani, a fost în continuu contact de pretenie cu conducătorii vieții sociale maghiare din Arad.

Prin aceea că pe dînsul l-a ridicat partidul lui Mangra în scaunul episcopesc, a dat o dovadă de o înțeleaptă calmitate. Contra întăririi lui nu poate subversa din partea guvernului nici o excepție ori bătănie. E un cap destul de independent și inteligent și în privința aceea că să nu se lase întrebuit de ultraștii români spre scopul politico-național.

La întrebarea că, episcopirea dînsului în dieceșea gr.-orientală înseamnă oare pace ori război? — ar fi greu a da de astădată un răspuns hotărît. Atăta însă e sigur, că între cele două partide de azi vor urma încă grele lupte. Aceste lupte nu vor fi libere de ori-ce colorit de politică de partid, dar pentru aceea totuși pe teren bisericesc vor decurge. Episcopirea lui Meșianu a avut în general bun efect asupra dieceșii Aradului. Cu deosebire în privința materială s'a întărit mult dieceșea sub guvernarea lui. Meșianu însă a avut două mari greșeli în ochii arădianilor. Întău, nu a fost din Arad, ci din Ardeal. Apoi i-a fost plăcut să-și pună în beneficiile mai însemnate ale dieceșii rudeniile sale din Ardeal. Și Hamsea cel rămas de astădată în minoritate a apa pînă rudeniilor și protegiaților lui Meșianu. Arădianii erau deja de multă vreme nemulțumiți cu conducerea bisericească a „cuscilor din Ardeal“. Și pe Goldiș aceea l-a ajutat la triumf față de Hamsea, că au nădăjduit dela dînsul curmarea acestei stăpîniri. Dar Goldiș nu numai că fu scurtă vreme epi-

scop, dar la o purificare între cadre mai largi fu bun dar și slab. După moartea lui Goldiș au crezut a-l afla în Mangra pe episcopul cu braț de fer, care să elibereze dieceșea de sub domnia cuscilor de prin Ardeal. Aceasta împrejurare lămurește alipirea cea mare de Mangra.

Ce-i drept din Mangra n'o să ajungă episcop, învingerea partidului său însă înseamnă aceea că el va lua în scurt timp conducerea politică a românilor din Bihor, Arad, Timiș, ce e drept nu din mâinile naționalităților extremești, ci din ale lui Babeș și Iosif Gáll. După declarația din urmă, va deface steagul, cu ocaziunea procesimelor alegerii generale, ca și candidat al partidului liberal. Vrea să se pună în fruntea acelor politicieni români activiști cari știu că decât politica de pasivitate e mai favorabilă pentru români ceea de activitate, nu însă pe baza națională separată, ci în jurul partidului liberal. Că în aceasta năzuință a sa va întîmpina un sprigin în episcopul acum ales al Aradului, aceasta e mai mult ca sigur; dar și aceea e fapt că un rol politic în aceasta mai nouă direcțiune nu va fi acceptabilă din punctul de vedere maghiar. Mari speranțe însă nu este permis a lega de aceasta, pentru-că majoritatea conducătorilor românilor rămâne pe punctul de mînaecare extremist de mai înainte și nici Mangra nu va fi mai norocos decât acei români patrioți asemenea lui Iosif Gáll, pe cari dînsul vrea azi să-i restrîngă pe terenul lor pentru-că, după a sa credință, să poată fi conducătorul unei mișcări mai mari și mai succese.

NOUTĂȚI.

ARAD, 16 Februarie n. 1903.

Doliul casei Domnițoare. Casa Domnițoare e în doliu. Archiducesa Elisabeta fiica palatului Iosif a murit. Înainte cu vreo zece zile în urma unei răceli și-a contras o apripire de plămîni pe care n'a putut o suporta vîrsta sa de 72 ani.

Regele nostru, căruia trista veste i a fost adusă telegrafic la cunoștință în Budapeșta, unde petrece de prezent, a plecat la Viena ca să asiste la înmormîntare.

* Serata bohemă II. Miercuri, la 5/18 Februarie 1903 va avea loc în „Casa Națională“ Serata Eminesciană. Începutul la 8^{1/2} ore seara precis. Prețul de intrare: 1 coroană de persoană.

Cu deosebire bas-al țese în rîndul instr-o plenitudină frumoasă. Nădări încă n'am auzit amina cantat într-o expresie atît de adăuc și puteratică. Într-acea să amestecă în cântare sunetul clopotelor și să naște o armonie curioasă. Aproape să sensibilizează gândirea care cuprinde închegarea vieții naționale românești în biserică sa.

Dar trece vremea și membrii sinodului încep a se aduna pe rînd. Vine Hamsea, care liniștit cu capul plecat trece prin spalierele publicului. Presimțiri grozave trebuie că îl stăpînesc, palid își plimbă privirea, împrejur și își salută cunoscuții. După aceea dispare fără șgomot în altar, unde adversarul său Ioan I. Pap de mult a intrat...

Dar eată, serviciul divin s'a terminat și liniștea de pînă aci o schimbă o febrilă agitație. Alegătorii înainteză spre mijlocul bisericii. Fără excepție toți sunt oameni inteligenți cari sunt în conștiința însemnă-tății votului lor. De altfel în sens de „cortez“ toți sunt bine „preparați“ pentru-că agitații de lungă întregi a premers luptei definitive. Cu deosebire partidul Mangra, a cărui cap Nicolae Oncu, a desfășurat o acțiune colosală. Masa lungă de marmor din cafeneaua Vas multe ar ști povesti în aceasta privință. Masa aceasta și de altfel este foarte însemnată, pentru-că am putea zice că de aci se pun la cale toate afacerile naționale ale Românilor din Ungaria. E

curios că cele mai mari neplăceri ale Ungariei să nască dintr-o cafenea plină de fum. Atăta e fapt, că în unitatea statului maghiar partea de sud-est a cafenelei Vas nici cînd nu se va cuprinde...

Estragem și din episoadele celor dela „Aradi Közlöny“:

Cînd mandatarul protosincelului Eusebiu a început serviciul divin punctul de gravitate al situației era în cafeneaua Vas Acolo s'a adunat tabăra lui Mangra respective de aseară încoace al lui Papp. Pînă ce nu și-au nici dinșit cine le va fi candidat partidul Mangra era numirea lor oficioasă, în seara precedentă s'a năncut însă candidatul.

Era veselă tabăra. Peste câte-va minute a sosit și Mangra între dinșit, conferînd mai cu unul mai cu altul. Nu era nevoe de a însufla nimărui curagiu. Atăta e neîndoios, că în partidul adversarului Hamsea, este o unitate, care poate fi învidiată de partidul liberal din parlament. Trezeci și șase s'au subscris că vor vota cu Ioan I. Papp și toți trezeci și șase au și votat.

Organizația de partid pește tot a constă azi numai într-acea că nu a adormit cum-va vre-unul timpul alegerii. În pre-seara alegerii adică unii dintre membrii sinodali au priveghiat pînă tîrziu în inter-sinodul bisericii, în care timp au și golit între oiață câte-va pahare în folosul ei. În

PROGRAMA:

„Cuvînt de deschidere“, Vasile Goldiș.

„Luceafărul“, decl. de d-șoara Constanța Crișan.

„Ce te legeni codrule?“, soloduet de vioară de Trifu Lugojanu.

„Mai am un singur dor“, solo de voce.

„Eminescu naționalist“, conferență.

„Somnuroase păsărele“, cor.

„Doina“, declamație.

Din „Sermanul Dionis“.

„Odiseada lui Eminescu“, satiră.

Dans.

Toți cei ce se interesează de mișcările culturale românești sunt cu dragoste rugați să ia parte.

Arad, la 12 Februarie 1903.

Bohemii.

Facultate pentru ziaristică la universitatea din Berna. Din Berna se anunță, că guvernul Sviterei se ocupă cu planul organizării unei facultăți pentru ziaristică. Ministerul de culte a și întocmit un plan asupra cărui va cere părerele pressei. După acest plan stadiul acesta va consista din 6 semestre și 31 cursuri între cari cele mai principale sunt economia rațională și științele de stat. Afară de acestea se vor propune și cele patru limbi principale din Europa.

Humorul ministrului Fejérváry. De patru-spre zece zile ține acum atacul opoziției în contra guvernului și asgările sunt îndreptate mai ales în contra ministrului Fejérváry care își apără proiectele militare. Dar vitezul general al războaielor se arată nu mai puțin viteaz pe cîmpul de luptă — parlamentar. Opoziția nu-l poate scoate cu nici un chip din sîrite lăzdar încercă mijloacele cele mai extreme, ministrul Fejérváry rămîne ferm și neînduplecat. Situație închipuite de multe ori de grave, și serioase, cu un singur cuvînt, intrerupte ori observate Fejérváry le prefacă și din tragice ori solenne ce pareau devin comice ori caraghioase.

Vineri de exemplu Apolyi n'a presidat. De aci firește o mulțime de combinațiuni. „A abzis“ era șoptita tainică pe coridor.

Mai tîrziu contele a fost zărit discutînd pe rînd cu Beöthy, Rakowszky și Komjathy. — Desarmează obstrucția — observau grav cei bine informați. Li vedeai apoi pe gazetari retrîgîndu-se cu căte un acest „bine informat“ — căci fie-care are căte unul — și conferînd. În pauză „bine informații“ împreună se din nou pe ministrul de honvezi dar acum cu declarația pozitivă:

— Va să zică ați retras Excelență proiectele militare!

Humorul nu-l părăsește nici acum pe ministrul Fejérváry. Grav și politicos le răspunde:

— În adevăr nu știu încă nimica, pentru-că Vă spun drept n'am avut astăzi timp să citească ziar.

Omor înflorător. Se anunță din Timișoara că s'ambătă noaptea un omor înflorător s'a petrecut în comuna Obad. Economul Petru Cateu nu prea pută privi cu ochii buni că mamă-sa, care au ajuns văduvă, s'a maritat după Constantin Belenț despre care să știa că nu-i prea place lucrul. În noaptea aceea a avut loc o ceartă între el doș și Cateu înfurnat s'a uitat atît de mult de sine, încât a luat un topor care-l stătea la îndemână și aproape a despiciat în două pe tatăl său vitreg, care scaldat în sînge a murit pe loc. Cateu a fost a doua zi arestat.

Actriță și învățător. O dramă înflorătoare s'a petrecut la Soli capitala Bulgariei. După-cum anunță o depeșă un învățător tîner cu numele Bogdanoff a intrat în oada actriței Rosalia Popoff și a descărcat asupra ei de mai multe-ori revolverul. Gionțul dîntău a nimerit peptul actriței care a căzut leșinată la pămînt. Bogdanoff a întors apoi asupra sa arma și a descărcat-o de două ori. Amăn-toune impușcături au nimerit și Bogdanoff a căzut mort lîngă victima sa.

Nenorocire. Cîm în „M. P.“ că fost restierul N. R. du a fost cuprins subit de accese de nebaute la gara din Beluș. În starea aceasta tristă, cu mare greutate a putut fi înduplecat să se sue pe un tren, ce mergea la Budapeșta, cu care apoi a fost transportat în casa de n. buni Prin. nenorocirea lui au ajuns în m. serie soția sa și 4 copii.

Alegere de preot în Recița-montană. În 25 Ianuarie a. c. a fost ales de preot al nostru vrednicul preot Ioan Popovici din Valeapai, intrînd majoritatea absolută, față de concurenții Iosif Curuși din Petrouș care a intrunt 24 voturi, și Ioan Grosșan din Cărbunari care a intrunt 2 voturi. Dole ceruți, ca prin alegerea D sale neînțelegerile de pînă acum ce a existat în comuna noastră să se delature și să între iubirea și bunăînțelegerere care trebuie să existe în fiecare comună românească.

Trăiască noul nostru ales!!!

Despre principesa Luiza. Se depeșează din Geneva: Principesa Luiza a fost în mod confidențial încunoștriată, că i-sa permis reintrocarea în Austria. Fostei moștenitoare de tron i se va pune la dispozițiune un castel.

Red. respons. Ioan Russu Șirianu. Editor Aurel Popovici-Barciannu.

pe care dînsul nu l-a meritat și care e foarte nedrept.

Și pe lîngă aceasta aderentii îi scad mereu; tot mai mulți îi părăsesc cu necredință. La căderea față de Mangra a rămas cu 26 voturi în minoritate. Acum numai 20 voturi a căpătat.

— Ce va face acum bietul Hamsea? — întrebă un gazetar maghiar.

— Se va retrage la clăustru ca și Ofeilia! răspunde ironic Sever Bocu, colegul român...

Lupta constituțională desfășurată în biserică a fost asistată de o mulțime de femei.

— La D-voastră — sise un maghiar present, așa să vede femeile iau parte activă la afacerile bisericești și naționale.

— Cum nu! — răspunde un corifeu român. Apoi și D-Ta că germent închegării actuale de partid trebuiesc căutați în discordia internă a reuniunii femeilor române din Arad?

Cum? Asta e interesant. Dați vă rog detalii, detalii.

Dar corifeul n'a vroit să meargă mai departe cu indiscreția. Măcar poate aceasta ar fi fost intimitatea cea mai sensațională a alegerii de episcop.

— Chiar și asta,

— Bine, dacă voi candida unde-va veți corteși în cercul meu?

— Foarte bucuros!

— Dar eu numai cu program național oandidez.

— Și atunci. Însă unguerește.

Goldiș a zîmbit și a asigurat pe gazetarii maghiari că le va da ocaziune la aceasta...

Dar bucuria Mangriștilor nu respiră simpatiiile noastre față de Hamsea. Ce-i drept căderea de trei ori e un lucru neplăcut cam

